GERARD SCHOUW, PARTIJVOORZITTER

Speech uitgesproken door de partijvoorzitter van D66, Gerard Schouw, op 25 maart 2000 tijdens de Algemene Ledenvergadering 70 in Amersfoort.

(alleen uitgesproken tekst geldt)

D66: nieuwe politiek en een vernieuwend D66

Democraten,
De vraag om alsnog het vak boekhouden op te nemen in het studiehuis groeit met de dag. De afgelopen week ging het over niets anders dan kasboeken. Ik wil openen met een variant daarop: dagboeken.

Laatst het kamerlid, Marjet van Zuijlen. Ze wilde en kreeg de schijnwerpers een lang gekoesterde wens. () Er was een dagboek. "Retour Nijmegen-Den Haag". Het land en vooral de PvdA-fractie - was te klein en de fractiekamer een compleet slagveld want Alice in Wonderland had zich aan het volk getoond. Een stukje Haagse werkelijkheid kwam aan het licht. En als iets niet mag dan dat wel. Daarop rust een taboe.

Eens, maar nooit weer, moet de alles overheersende Melkert hebben gezegd.() En ik vind dat echt jammer. Want ook al is het boek volgens Marcel van Dam zo plat als een dubbeltje, het geeft een beeld van het eigentijds functioneren van kakelende en ouderwetse politiek aan de Haagse hofvijver. Het boek ontmaskert beetje bij beetje die oude politiek. Een wereld van angst, dwang, spel en onderdrukking. De politiek met een kleine p is in Den Haag tot grote hoogte gestegen. ()

Dames en heren, wij als democraten, nemen keer op keer initiatieven om die oude en afgesleten politiek te laten overvleugelen door een nieuwe frisse en eigentijdse politiek. En dat gaat helaas - met horten en stoten. Het beschermende schild van het oude lijkt van ondoorzichtig pantserglas. De werkelijkheid zie je niet en er doorheen breken lijkt onmogelijk. Maar wij blijven het proberen!

Ik ga al een tijdje door het leven als de nieuwe partijvoorzitter. Welke vragen worden dan zoal gesteld? Nu, een stuk of drie. De eerste is gaat het nog een beetje? Dat zijn vooral de overburen, als ze al licht zien branden, is het steeds later op de avond.

Vervolgens, de serieuze vragen, hoe kijkt u aan tegen de politiek? En natuurlijk, de onvermijdelijke en dodelijk originele vraag hoe ik de toekomst van de partij zie?

Wel, over de eerste vraag kan ik kort zijn: met mij gaat het goed.

De tweede vraag: mijn beeld op de politiek.

Bestaande politiek is ouderwets

Ik kan niet anders dan vaststellen dat veel wat met de politiek te maken heeft bij grote delen van de bevolking een negatieve lading heeft. Al doen wij al 34 jaar ons best om dat te veranderen. Het riekt. Is wat wereldvreemd. Alsof 15 Haagse ambtenaren té lang in een té kleine kamer hebben vergaderd. En ook nog eens tijdens een warme dag. () Zo n verlaten en onwerkelijke 20ste-eeuwse sfeer, en met veel negentiende-eeuwse trekjes. Eén van achterkamertjes en kliekjes. ()

De politiek is steeds minder een openbare plek waar als vanzelfsprekend een algemeen aanvaarde macht ligt. Hét oude primaat van de politiek is een mythe en heeft weinig grond onder de voeten. Of dat zorgelijk is? Natuurlijk niet! Politiek komt meer en meer tot stand in coproducties en is niet meer het exclusieve handelswaar van politici. Zorgelijk is vooral als politici stekeblind blijven voor veranderingen in de samenleving. Zij blijven voor een nieuw publiek een revue onder ouderwetse regie opvoeren. Snip en Snap.

De oude politiek als fenomeen is, op z n retour. Over pakweg 20 jaar zullen andere vormen van parlementaire democratieën ontstaan zijn. Waar wij niet zelf veranderen zal bijvoorbeeld Europa ons dwingen. Als de VVD tegen de gekozen burgemeester blijft dan vecht zij vooral tegen een groeiende Europese politieke norm, en niet alleen tegen ons. () Het zijn dus schijngevechten die zo af en toe leiden tot de uittocht van vertegenwoordigers van die oude politiek. Dag Wiegel!

Er zijn een paar ontwikkelingen waar ik kort bij stil wil staan. Bewegingen die al wat langer in de lucht hangen, maar de omvang ervan bereikt een kritische massa. Er moet nu echt iets gebeuren.

Zwevende kiezers

Eerste punt, zwevende kiezers. Met de stabiliteit in verkiezingsuitslagen is het voorgoed gedaan. Grote verschuivingen zijn overal en altijd aan de orde. 60 % van de kiezers bepaalt pas 3 maanden voor de verkiezingen zijn stem. Dus, zorgen dat je zeker voor de verkiezingen een overtuigend verhaal hebt over behaalde resultaten en wat nog te behalen valt. (□) We leven in een wereld vol concurrentie, dus ook in een wereld vol kansen!

Verdampen van ideologie

Twee, de onomkeerbare verdamping van ideologieën. Het klink misschien een beetje academisch □verdampen van ideologieën□, maar wie zo af en toe televisie kijkt ziet het gebeuren. Paul Rosenmüller doet een stropdas om□ terwijl prins Claus het ding als een Tarzan de zaal inswingt. Kennelijk een hartstochtelijke passie van beide heren om □ ieder op hun eigen manier □ te breken met het verleden. (□)

Het verdwijnen van grote ideologische tegenstellingen, wordt gaandeweg opgevuld met iets anders. Namelijk: de behoefte aan persoonlijke integriteit van politici en bestuurders. Integriteit telt, en steeds meer. (□) Verpersoonlijking van de politiek is niet perse negatief. Wie met politieke middelen omgaat moet daarover als persoon verantwoording afleggen. Regentendom krijgt zo minder kans. Vertrouwen moet je verdienen. Elke dag weer. Verpersoonlijking heeft echter wel een keerzijde: concentratie van macht rond een persoon die dingen naar de hand kan zetten. En daarom is het belangrijk mobiliteit van bestuurders te vergroten. En dan niet zoals de CDA partijvoorzitter Van Rij wil: bestuurders binden aan een periode van 8 jaar. Een volslagen los idee. Termijnen in wetten zetten heeft geen zin, partijen moeten dat zelf regelen en ook verantwoordelijkheid leggen bij hun eigen bestuurders.

In de nieuwe politiek ruiken ferme woorden als □links- of rechts□ net zo als een pakje boter dat een paar uur op de verwarming heeft liggen smeulen. Het verliest vorm en aantrekkingskracht. Links en

rechts, ze doen er eigenlijk niet meer toe. Het zijn geen vlaggen waaronder partijpolitieke schepen nog met goed fatsoen kunnen varen. In de nieuwe politiek gaat het meer om personen dan om vuistdikke programma□s. Gaat het om onderwerpen gekoppeld aan een richting, en niet om een alles omvattende visie. (□)

Met het vallen van de Muur, géén Oost-West tegenstellingen meer, de komst van paars, géén links rechts tegenstellingen meer, zijn ouderwetse gewoonten bij het grof vuil gezet. Op wat gekrakeel van traditionalisten na. Maar die hou je altijd! (□) De nieuwe politiek gaat aan hen voorbij zoals een bal aan een dromerige keeper die rozig voor zich kijkt terwijl ergens anders het spel wordt gemaakt.

Politieke besluitvorming

Ik heb het gehad over de zwevende kiezers, het verdampen van ideologie en nu als derde punt: besluitvorming.

Ook de politieke besluitvorming is veranderd. Ondanks de herhaalde roep om □krachtig politiek leiderschap□, is dat niet iets wat wij willen. Het krijgt al snel autoritaire trekken.

In de nieuwe politiek passen geen personen die besluiten nemen over hoofden van mensen heen. Nee, besluiten neem je samen, samen met mensen. Het gaat dan meer om het organiseren daarvan en niet om het afdwingen of opleggen. Partij politieke opvattingen strijden met directe zeggenschap van mensen. En aan dat laatste geven wij de voorkeur. Democratie centraal: het democratisch proces, hoe moeilijk ook, is voor democraten cruciaal. (□) Gezag ontstaat van onderaf en bestaat bij de gratie van mensen over wie ze wordt uitgeoefend. En niet zoals anderen de inbreng van mensen centraal stellen: mensen centraal zoals auto□s centraal staan in een file. En daar staan ze dan! (...)

Nieuwe politiek. Kiezers denken niet meer vanuit ideologieën, maar denken in plussen en minnen over personen en onderwerpen. Wisselen van partij gaat bijna met hetzelfde gemak als waarmee toeristen eilandhoppen in Griekenland. (□) Daarmee heb ik niet gezegd dat kiezers overal en altijd zappend door het leven gaan. De moderne kiezer is iemand die, als hij of zij een keuze gemaakt heeft, zich niet automatisch en tot in lengte van jaren wil vastpinnen op een hoop andere keuzes die □de

partij nu eenmaal aan elkaar koppelt. Kiezers eisen waar voor hun stem: en wie geeft de kiezers daarin ongelijk?

Gewijzigde omstandigheden stellen andere nieuwe eisen. Aan de koers. Aan de personen die ons vertegenwoordigen en aan de organisatie van de partij. Er valt nog veel te doen!

Daarmee ben ik aangekomen bij die andere, indringende, vraag: hoe zie ik onze toekomst?

Een andere partij

Democraten, het was de voormalig partijvoorzitter van het CDA de heer Helgers die dacht met het opzetten van een paar plastic oren het CDA te vernieuwen. We weten hoe dat is afgelopen, nooit meer van de beste man gehoord.() Weer andere voorzitters bijten zich gretig muurvast in zoiets als een allesomvattende blauwdruk om hun partij vorm te geven. Zon blauwdruk? Misschien bestaat het, maar ik geloof er niet in. () Geen gouden formules om werkelijkheid te vervormen naar zoiets ongeloofwaardigs als maakbaarheid. De maatschappij is niet maakbaar, de werkgelegenheid in de EU is niet maakbaar, de koers van Word-off-line niet, en ook politieke partijen zijn niet maakbaar door het uitroepen van een bezweringsformule. Veranderingen gaan stap voor stap, en door het zetten van nieuwe accenten.

Ik vind dat wij qua ideeën en organisatie op die van andere partijen vooruit moeten lopen. We zijn in 1966 opgericht en dat was een startpunt, maar niet tot in lengte van dagen een referentiepunt. De referentie is niet een jaartal, 1966, maar de referentie is inhoud, dus democraten. We moeten dan ook de bereidheid hebben om ons qua structuur en gedachtegoed te vernieuwen en aansluiting zoeken bij wat onze kiezers willen.

En op tal van terreinen doen we dat al. Kijk naar de voorstellen in het stuk burger en bestuur. We zijn het project sociaal liberale initiatieven gestart om nieuwe ideeën te ontwikkelen over bijvoorbeeld Verantwoord Ondernemen, de gezondheidszorg of veiligheid. Sociaal waar het moet liberaal waar het kan. Laten zien waar we voor staan en dat we goede ideeën hebben.

Maar ik wil ook de vernieuwende voorstellen waarmee onze bewindspersonen hier en nu de boer op gaan niet uitvlakken. Soms letterlijk. () Daar worden sociaal liberale gedachten regeringsbeleid. Neem de zorg- en werktaken verdelende portefeuille van Annelies, of de échte milieuminister en mestverdelger Laurens Jan, of de minister van, ja waarvan eigenlijk niet, stedenvernieuwer Roger. Onze bewindspersonen komen keer op keer met voorstellen om de kwaliteit van de samenleving te vergroten. Het anders te doen. En ik vind dat zij best mogen weten dat de leden trots op hen zijn! ()

Ik wil een paar accenten voor de toekomst van de partij zetten.

Als eerste: nieuwe mensen aantrekken
Juist democraten moet zoeken naar manieren om kiezers aan te spreken die zich niét in partijverband hebben georganiseerd. En 97 % van de bevolking is niet politiek georganiseerd! Een onderdeel daarvan is het lokaal profiel van afdelingen versterken. Elke lokale afdeling een herkenbaar gezicht. Zo kan de binding tussen lokale kiezer en lokale gekozene toenemen.

En daar waar ze nog niet bestaan moeten we bruggen durven slaan en open verbindingen tot stand brengen naar organisaties die een verwant deelbelang nastreven. Denk aan Natuurmonumenten, Greenpeace of Amnesty International. Bevorderen dat deze organisaties meedoen aan onze discussies. Een verdere omslag maken van interne en procedure gerichtheid naar openheid en het bieden van een platform voor debat. Hier wil ik als voorzitter aan werken.

Een tweede accent: omgaan met nieuwe netwerken en media
We leven in 2000, maar richten we ons daar ook voldoende op? We leven in een netwerksamenleving. De technologie en de vrije markt weten goed raad met de mondiale, vaak electronische, netwerkmaatschappij. Maar de politiek? Kent u dat beeld van politici die een schooltje bezoeken en beleeft achter een PC plaats nemen: zwetend en een beetje wantrouwend uit hun ooghoeken loerend naar een flikerend beeldscherm, en bijna angstig een toets inslaan. Gelukkig, denken ze, terwijl de camera's snorren, niets ontploft. ()

Ouderwetse politici kampen met een gebrek aan verbindingen met de netwerksamenleving. Het zijn net schoenmakers die menen klanten te kunnen winnen door triomfantelijk met versleten en te kleine pantoffels rond te lopen. Nee, wij moeten juist op zoek naar passende en nieuwe schoenen, van soepel materiaal, waarmee we met ferme stappen de nieuwe eeuw in gaan én met beide benen op de grond blijven staan.

Want we leven in een samenleving die vooral één woord kent: realisme. Mensen kijken reëler tegen zaken aan en laten zich niet misleiden door een haag aan retoriek. (□) Onze partij is als idee-gedreven, maar pragmatische handelende beweging goed voorbereidt op dat □realisme□ en heeft volop kansen deel uit te maken van de netwerksamenleving. Daarbij zijn eigentijdse vormen van communicatie onontbeerlijk. Dus, er is een innovatieteam opgericht en we gaan meer investeren in bijvoorbeeld een interactieve site. We zijn het tegenovergestelde van de belastingdienst: rijker kunnen we onszelf niet maken, maar wel gemakkelijker. (□) En we maken het u ook gemakkelijk: www.D66.nl

Ik heb ergens horen fluisteren dat het kersverse □zwaargewicht□, Klaas de Vries, zo af en toe onze site bezoekt. Hij wil weten wat wij vinden. Vinden van de voorstellen die al vanaf gisteren op hem liggen te wachten. Voorstellen om de democratie te verbeteren, zoals referenda, commissie Elzinga, veranderingen van het kiesstelsel en het burgemeesterreferendum. Nou, als hij dit weekend mijn verhaal op de site naleest dan moet tenminste één ding blijven hangen: ik ga ervan uit dat de in al die bestuurlijke jaren verzamelde zwaarte gebruikt zal worden om de met zorg opgebouwde democratische vernieuwende dossiers door politieke arena□s te sleuren. En dus niet, dat bij tegenwind vanuit PvdA of VVD, het volle gewicht wordt benut om bovenop de vernieuwing te gaan zitten.(□) Bij dat laatste hebben we echt een probleem. (□)

Democraten, de digitale samenleving maakt politieke discussies toegankelijker, actueler een aantrekkelijker. Vooral voor leden □ of potentiële leden □ die geen zaterdag of vrije avond opofferen om in zaaltjes mee te praten. De enquêtes over stellingen op onze site zijn nog maar een klein voorbeeld van hoe het anders kan én moet. Ik realiseer me terdege dat we daar nog veel meer aan moeten doen.

Het derde accent: een kwaliteitspartij willen zijn
We willen een kwaliteitspartij zijn en daar moeten we ons dan ook naar gedragen! Voorbeeld. U vindt vandaag een formulier bij de congresstukken over dit congres. Het bestuur wil graag weten wat ú vindt van de kwaliteit van dit congres. Wat is goed, en wat moet beter? Alleen dan kunnen we het najaar meer kwaliteit bieden. (□) Wat gaat goed, en wat kan beter? Verbeteren van de kwaliteit moet afstralen naar onze kiezers. Wie meer kiezers wil, wie meer leden wil moet weten wat zij willen. Luisteren en handelen. Dus veranderen.

We zijn een beweging die zich niet verstopt in een partijpolitieke koker, maar open verbindingen heeft met de rest van de samenleving. Ik vind dat we met elkaar wel bijzonder zijn, maar niet elitair. We zijn een heel gewone partij, mét gewone mensen en vóór gewone mensen. We durven het te hebben over alledaagse onderwerpen die iedereen raken.

Bijvoorbeeld over veiligheid. Het was onze eigen Jacob Kohnstamm die het integraal veiligheidsbeleid heeft opgezet. Criminaliteit en onveiligheid knaagt teveel aan de samenleving. D66 moet meer voorop lopen in het zoeken naar nieuwe manieren om de bestrijding van zinloos geweld aan te pakken. Weg met wapens in scholen en disco□s, de strijd oppakken om vandalisme tegen te gaan waardoor buurten weer veilig worden.(□) En daarbij heeft het geen zin om op een ouderwetse manier alleen maar te pleiten voor meer blauw op straat. We moeten via andere lijnen denken over veiligheid. Zoals de eigen verantwoordelijkheid van mensen en ondernemers vergroten. Bijvoorbeeld door een keurmerk in te voeren voor alle scholen en horecagelegenheden die actief bijdragen aan de veiligheid binnen en buiten het bedrijf. En jongeren zelf bij de oplossingen te betrekken.

Andere debatten, twee voorbeelden. Eerst, het najaarscongres zal anders van opzet zijn. Wel huiselijk, maar minder huishoudelijk. Meer stelling en meer discussie.
Twee, we richten vier regionale debatcentra op waar jan-en-alleman zich uitgenodigd voelen.

We zijn een kwaliteitsbeweging. Waarom? Omdat het gaat om de kwaliteit van het leven in dit land. En om dat te bereiken moeten we herkenbaar zijn en blijven. De inzet is tenminste de vierde politieke beweging van Nederland! Bij de komende verkiezingen □ wanneer dan ook □ gaat het niet meer over

paars, maar over D66 zelf. En natuurlijk over personen. Over kandidaten die vertrouwen en gezag hebben. Ik denk dames en heren, dat we voldoende talenten in huis hebben die de vernieuwende partij overtuigend weten over te brengen naar de kiezers. Sommige partijen zullen moeite krijgen om met een geloofwaardige politiek leider op de proppen te komen. Ik dacht, in alle bescheidenheid, kijkend naar Thom dat wij dat proces achter de rug hebben. (□)

Tot slot, ledenwerving
Dames en heren. Leden, donateurs en financiën hangen veel met elkaar samen. Over het chagrijn van dalende ledenaantallen en dalende inkomsten heeft u genoeg kunnen lezen. Het is nu tijd voor een charme offensief. Ik stel vast, wij zijn een aantrekkelijke beweging; hartstocht, passie, democratie, openheid, wat wil een mens nog meer? Echt, geloof mij, velen hebben sympathie voor ons, maar lid worden□ dat is een vaak een brug te ver. Ik wilde het maar niet alleen bij deze constatering laten. (□) Het is dan ook daarom dat wij voorstellen: actie Democraten+. Een actie om het snurkend potentieel wakker te kussen.

Democraten+. Even toelichten. Wij willen dit voorjaar tenminste 3000 nieuwe leden of donateurs werven. Het is aan u. De nieuwe ledenwerfkaartjes liggen bij de uitgang op u te wachten. We hebben een speciaal introductieabonnement voor nieuwe leden: 66 gulden tot het eind van het jaar.

Afdelingen, regio□s, besturen en fracties. Ik roep jullie op om de komende maanden ledenwerfacties op te zetten. Actie Democraten+. Maak je broer, zus, buurvrouw of collega lid óf donateur. Geen actie zonder prijs. De afdeling die relatief de meeste leden werft krijgt een prijs. Er is één prijs en dat is meteen de hoofdprijs. Wat die inhoudt? Dat is geheim! Wat ik wel kan zeggen is dat de prijs onvergetelijk is en□ en slechts wordt uitgereikt als we er dit voorjaar 3000 leden of donateurs bij krijgen.

En ik ga nu al iemand gelukkig maken! En wel de congresvoorzitters door af te ronden.

Wat gaat het bestuur voor u doen?
1. Stap voor stap de partij vernieuwen

2. We gaan nieuwe mensen zoeken, mensen die zich niet in partijverband hebben georganiseerd

3. We gaan investeren in nieuwe netwerken en nieuwe media, om het u én ons gemakkelijker te maken

4. Meer aandacht besteden aan de kwaliteit van ons werk

5. Tot slot, meer leden, meer donateurs en wel vanaf vandaag!

Ik dank u wel.